

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Vojtěcha Šimíčka v právní věci žalobce **P. Č.**, proti žalované **České advokátní komoře**, se sídlem Praha 1, Národní 16, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 2. 6. 2011, č. j. 5 A 72/2011 – 22,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Městský soud v Praze, v řízení o zrušení rozhodnutí žalované ze dne 19. 11. 2010, č. j. 3005/10, kterým žalovaná rozhodla o určení advokáta žalobci (dále jen „napadené rozhodnutí“), usnesením ze dne 2. 6. 2011, č. j. 5 A 72/2011 – 22, nepřiznal žalobci osvobození od soudních poplatků. Městský soud toto osvobození dle § 36 odst. 3 soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“) žalobci nepřiznal především proto, že jeho žádost vyhodnotil jako zneužití tohoto institutu.

Usnesení městského soudu napadl žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížností, v níž explicitně neodkázal na konkrétní zákonný důvod. Z obsahu kasační stížnosti je nicméně zřejmé, že stěžovatelem jsou tvrzeny kasační důvody podle § 103 odst. 1 písm. a), d) s. ř. s. Právní subsumpce kasačních důvodů pod konkrétní písmena § 103 odst. 1 s. ř. s. je záležitostí právního hodnocení věci Nejvyšším správním soudem a nejde proto o nedostatek návrhu, který by bránil jeho věcnému projednání (srov. například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Stěžovatel v kasační stížnosti uvedl, že „*povídačky o navrhovateli nemohou odůvodnit závěr o zjevné bezúspěšnosti žaloby*“, že návrh na přezkum napadeného rozhodnutí může být úspěšný,

a dále že úvaha o zneužitelnosti institutu individuálního osvobození od poplatků je scestná, neboť přiznané osvobození lze kdykoliv v průběhu řízení odejmout. Namítal také, že městský soud obchází zákon z důvodu své přetíženosti. Dále stěžovatel uvedl, že městský soud odmítá uznat, že náklady soudního řízení jsou i poštovné, papír, inkoust, tisk, což nejsou pro osobu v hmotné nouzi zanedbatelné výdaje. Podle stěžovatele nemají akty jiných soudních senátů sílu zákona či precedentů, a proto na ně soud nemůže odkazovat. Nakonec stěžovatel uvedl, že kasační stížnost proti rozhodnutí, jímž se negativně upravilo vedení řízení, není přípustná, nicméně nespravedlivě vedený proces je důvodem k zásahu nadřízeného soudu.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti kasační stížnosti; ze soudního spisu totiž zjevně vyplývá absence dvou podmínek řízení. Především nebyl zaplacen soudní poplatek za kasační řízení [§ 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“) a Položka 15 Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu jmenovaného zákona] a stěžovatel též není zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Z judikatury zdejšího soudu se však podává, že „*v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem.*“ (rozsudek ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 – 37). Kasační stížnost je tudíž přípustná.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 2, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 1, věty první s. ř. s.

Kasační stížnost není důvodná.

Osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že pokud účastník doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Městský soud však stěžovateli v dané věci nepřiznal osvobození od soudních poplatků z důvodu, že stěžovatel tohoto institutu zneužívá. Poukázal přitom mimo jiné na skutečnost, že v případě stěžovatele eviduje 131 žalob (z toho 89 nevyřízených), které v naprosté většině napadají rozhodnutí žalované, případně její nečinnost či nezákonný zásah, jichž se žalovaná údajně vůči stěžovateli dopustila. Tyto spory zpravidla vycházejí ze žádosti o bezplatnou právní službu, ve smyslu § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, přičemž mívají stereotypní průběh, jehož popis městský soud v napadeném usnesení podrobně popsal. Městský soud považuje pro posouzení žádosti o osvobození od soudních poplatků za podstatný především samotný způsob, jakým stěžovatel své soudní spory vede a jaká je podstata těchto sporů. Touto podstatou přitom již není ochrana práv stěžovatele, nýbrž samotné vedení sporu.

Z odůvodnění napadeného usnesení městského soudu tedy vyplývá, že stěžovateli nebylo přiznáno osvobození od soudních poplatků nikoli proto, že by to jeho majetkové poměry neodůvodňovaly; naopak, stěžovatel doložil, že jeho majetkové poměry osvobození od soudních poplatků odůvodňují, přičemž nemajetnost stěžovatele městský soud nezpochybňoval. Ani zjevná bezúspěšnost návrhu nebyla důvodem pro nepřiznání tohoto osvobození. Jak shrnul městský soud, „*důvodem pro odklon od stávající judikatury, kdy zdejší soud žalobci opakovaně přiznával osvobození*

od soudních poplatků, je stoupající počet sporů iniciovaných žalobcem (...) a zejména jejich samoučelný charakter a samotný postup žalobce v těchto sporech, ze kterého není patrná snaha o vyřešení sporu, ale spíše neustálé zpochybňování i jen důležitých úkonů správního orgánu i soudu“. Městský soud tedy nepřiznal stěžovateli osvobození od soudních poplatků z jiného důvodu, konkrétně z důvodu zneužívání tohoto institutu, neboť je zřejmé – jak uvedl i městský soud – že samotný údaj o množství sporů vedených stěžovatelem ještě nesvědčí o samoučelnosti jeho podání.

Problematice zákazu zneužití práva se Nejvyšší správní soud věnoval například v rozsudku ze dne 10. 11. 2005, č. j. 1 Afs 107/2004 – 46, publikovaném pod č. 869/2006 Sb. NSS, v němž byla za zneužití práva označena situace, „kdy někdo vykoná své subjektivní právo k neodůvodněné újmě někoho jiného nebo společnosti; takovéto chování, jímž se dosahuje výsledku nedovoleného, je jenom zdlánlivě dovolené“, přičemž smyslu práva odpovídá pouze takový výklad právního předpisu, který respektuje rozumné uspořádání vztahů ve společnosti. Existuje-li přitom několik výkladových alternativ, „chování, které není v souladu s požadavkem rozumného uspořádání společenských vztahů, je chováním protiprávním; takové chování může mít zároveň povahu zneužití subjektivního práva“. Obdobně lze poukázat i na chování *in fraudem legis*, tj. obcházení zákona, kdy se někdo chová podle práva (*secundum legem*), ale tak, aby záměrně dosáhl výsledku právní normou nepředvídaného a nežádoucího (viz např. nálezn Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. ÚS 119/01, N 47/30 SbNU 9, dostupný na <http://nalus.usoud.cz>). Zásada zákazu zneužití práva se obecně neuplatní v případech, kdy dochází k využití úlevy od soudního poplatku, tj. k využití výjimky z jinak stanovené povinnosti úhrady tohoto poplatku, jakožto jedné z podmínek pro vydání soudního rozhodnutí, a kdy jsou za tímto účelem soudu podávány žádosti a relevantní podklady k těmto žádostem, aby mohlo být v případě naplnění zákonem stanovených podmínek o této úlevě rozhodnuto. Na druhou stranu však zásada zákazu zneužití práva brání takovému uplatňování práva, z něhož je zřejmý jeho šikanózní charakter, respektive zjevná svévolnost či účelovost, kdy jednání účastníka řízení již není vedeno snahou o meritorní řešení věci, nýbrž jen vedením sporu jako takového.

Jak uvedl Nejvyšší správní soud již v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, „[m]á-li soud v každém jednotlivém případě vážít konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepřiznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu“. Lze tedy uvést, že dochází-li ze strany účastníka řízení ke zneužívání institutu osvobození od soudních poplatků, není možné mu tuto výhodu přiznat. Taková ochrana účastníka řízení, byť v tíživé finanční situaci, by se již míjela se samotným účelem tohoto institutu a potažmo účelem vedení soudních sporů. Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že každou žádost o osvobození od soudních poplatků je nutné s ohledem na okolnosti konkrétního případu pečlivě posoudit s tím, že rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků z důvodu zneužití tohoto dobrodíní účastníkem řízení musí být řádně odůvodněno (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, č. j. 1 As 54/2010 - 29).

Nejvyšší správní soud dospěl v této věci k závěru, že městský soud dostatečným způsobem odůvodnil své rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků stěžovateli, a to právě z důvodu porušení obecného principu zákazu zneužití práva, respektive jeho šikanózního výkonu. Vedle počtu vedených sporů (což by samo o sobě ještě nemohlo svědčit o samoučelnosti stěžovatelových podání) městský soud poukázal na průběh tohoto sporu, který

se podobá obdobným sporům, vedeným stěžovatelem proti rozhodnutím žalované o určení advokáta stěžovateli v různých právních věcech s tím, že stěžovatel v rámci prostředků procesní obrany zdůrazňuje jakékoli formální nepřesnosti v postupu žalované, lpí na formálním procesu jejich odstraňování, přičemž jeho snahou již není vyřešení samotného sporu, nýbrž neustálé zpochybňování jednotlivých úkonů žalované i soudu; tento postup přitom stěžovatel uplatňoval i v nyní řešené věci. I v daném případě stěžovatel například namítal místní nepřislušnost Městského soudu v Praze, byť v případě jeho žalob proti rozhodnutí žalované již Krajský soud v Brně místní příslušnost opakovaně posuzoval, respektive postupoval stěžovatelovy žaloby místně příslušnému Městskému soudu v Praze. Nejvyšší správní soud se tedy ztotožnil se závěrem městského soudu, že v tomto případě ze strany stěžovatele dochází ke zneužití práva na osvobození od soudních poplatků. Za této situace, tj. šikanózního a samoučelného výkonu práva, tedy stěžovatel nemůže očekávat, že při vedení tohoto sporu bude podpořen prostředky ze státního rozpočtu.

Přestože městský soud nedovodil zjevnou bezúspěšnost stěžovatelova návrhu, s ohledem na obsah kasační stížnosti lze alespoň uvést, že v případě posuzování žádosti o osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.) je nutno právní konstrukci *návrhu, který nemůže být zjevně úspěšným*, chápat jako situaci, kdy je již ze samotných skutkových tvrzení žadatele *prima vista* nepochybné, že mu ve věci nemůže být vyhověno (viz též například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2010, č. j. 6 Ads 107/2010 - 47). Stěžovateli je nutno dát za pravdu v tom, že z jím podaného návrhu nelze dovodit jeho *zjevnou* neúspěšnost. K takovému závěru však městský soud ani nedospěl. Aby mohlo být o návrhu stěžovatele proti rozhodnutí žalované meritorně rozhodnuto, musí tedy ze strany stěžovatele, mimo jiné, dojít i k zaplacení soudního poplatku, od něhož v tomto případě není osvobozen.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost nedůvodnou, nezbylo mu, než ji za podmínek vyplývajících z § 110 odst. 1, věty druhé s. ř. s. rozsudkem zamítnout.

O náhradě nákladů tohoto řízení bylo rozhodnuto ve smyslu § 60 odst. 1, věty první s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Vzhledem k tomu, že stěžovatel byl v řízení o kasační stížnosti neúspěšný, právo na náhradu nákladů řízení mu nenáleží. V případě žalovaného nebylo prokázáno, že by mu v souvislosti s tímto dílčím řízením nějaké náklady vznikly.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. srpna 2011

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu